

**CHRISTOPHER
HAMPTON**

**NEBEZPEČNÉ
VZTAHY**

Christopher Hampton
NEBEZPEČNÉ VZTAHY

Překlad **Vladimíra** a **Ladislav Smočkovi**

Režie **Jakub Korčák**

Dramaturgie **Barbora Červenková**

Scéna **Karel Glogr**

Kostýmy **Ivana Brádková**

Hudba **Hanuš Bartoň**

Šermy **Marek Tichý**

Premiéra 7. 5. 2004 v Divadle Petra Bezruče v Ostravě.

Hrají

Markýza de Merteuil	Zdena Przebindová
Vikomt de Valmont	Daniel Zaoral
Prezidentová de Tourvel	Markéta Haroková
Paní de Volanges	Alena Sasínová-Polarczyk
Cecílie de Volanges	Ivana Stejskalová
Azolan	Jan Plouhar
Paní de Rosemonde	Kateřina Krejčí
Emílie	Nikola Birklenová
Rytíř Danceny	Josef Kaluža
Služebnictvo	Jaroslav Vrzal, Pavel Johančík a Michal Weber

CHODERLOS DE LACLOS A JEHO NEBEZPEČNÉ VZTAHY

Choderlos de Laclos se narodil 18. října 1741 v Amiensu a vlastní život zasvětil oboru umění na hony vzdálenému – vojenské kariéře. 1760 začal studovat na vojenské škole Královského dělostřelectva, po dvou letech se vypracoval na poručíka. Jeho vojenská kariéra byla vrťkavá, plná vzestupů a pádů. Střídal často vojenské posádky a dlouho se vypracovával. Jen co se ocitl na výsluní, upadl v nemilost: stihl být dobrovolníkem americké války za nezávislost, důstojníkem, sekretářem vévody Orleánského, vojenským komisařem, vrchním velitelem Indických držav i prostým vězněm za Francouzské revoluce, za vlády Napoleona se znovu vypracoval na brigádního generála. Zemřel při obléhání Tarentu 5. listopadu 1803.

Autor proslulého epistolárního románu **LES LIAISONS DANGEREUSES** (1782, **Nebezpečné vztahy**, ve starším českém překladu jako **Nebezpečné známosti**) vstoupil do povědomí francouzské a světové literatury až ve svých pozdních čtyřiceti letech, za to však rovnou s pořádným popraskem: Nebezpečné vztahy ho okamžitě proslavily, zatímco se potají vášnivě četly i v nejvyšších společenských kruzích, oficiálně byly dlouho zavrhovány a pro svou amorálnost se potýkaly s cenzurními a jinými problémy až do poloviny 20. století (ty se nevyhnuly ani pokusu o první české vydání v roce 1914, které bylo zabaveno). Jeho další literární pokusy už navždy zůstaly v jejich stínu. Necelé tři roky po jejich prvním vydání Laclos napsal svůj druhý román **O VÝCHOVĚ ŽEN** (1785), satirický **DOPIS PÁNOVI Z FRANCOUZSKÉ AKADEMIE O CENĚ MARŠÁLA DE VAUBAN** (1786), který ho stál jeden z kariérních pádů.

NEBEZPEČNÉ VZTAHY

Les liaisons dangereuses mistrně dokumentují situaci konce XVIII. století, které řečeno slovy **Milana Kundery** „svým způsobem otevřelo průchod rozkoším z mlh morálních zákazů.“

(...) V Laclosově době došlo k uvolnění veškeré kázně, společnost se otevřela nahodilosti, rozmarům a protikladům. Končilo století rozumu, které vedlo ke zpochybnění všech stávajících principů. Bylo to století, v němž se zrodil styl chování označovaný jako „libertinství“, století Markýze de Sade, stejně jako her Marivauxových plných krutých hříček a experimentů (...). Je to století osvícenství, vyznávající volnomyšlenkářství, hédonismus, individualismus (...). Člověk na jedné straně objevuje svou individualitu, ale dosud jí stále vzdoruje, skrývá ji pod maskou šálivé hry, divadelních zábav, procházek v parku, maškarních plesů, zlovlné koketérie, lstí a vytáček. V době vydání románu zbývalo do revoluce pouhých sedm let. (...)

Divadlo, inscenace, kostým, výzdoba, kulisy, vše co se dá nazvat zdobným pokrytectvím, je nejtypičtějším výrazem této doby. Člověk se neodvažuje být sám sebou, zůstává hercem, tanečníkem, který stojí na scéně, je vystaven na odiv a snaží se klamavým zdáním oslnit své publikum. S tím souvisí estetické cítění i rafinované způsoby oblékání a chování. **Milan Kundera** si všimá, že tělesná zaoblenost (tak, jak ji můžeme vidět na plátnech oblíbeného malíře madame de Pompadour Françoise Bouchera), která byla v XVIII. století spojována s ideálem krásy a která byla uplatňována v módě, souvisela se zaobleností a pomalostí pohybů a gest. S onou „sladkou zahálčivostí“, s „ovládnutím celé techniky zpomalování“, která byla pro myšlení a jednání své doby typická. „**Pomalost**“ – „**La lenteur**“ je název Kunderova románu z roku 1995, v němž se dovolává na Laclosovy *Nebezpečné známosti* jako na „jeden z největších románů všech dob.“ Kundera tvrdí, že „velikost tohoto umění nespočívá v propagaci hédonismu,

ale v jeho analýze.“ Postavy Laclosova románu se podle něj „nezabývají ničím jiným než dobýváním rozkoše. Nicméně čtenář záhy pochopí, že jim nejde tolik o rozkoš jako o dobývání. Že to není touha po rozkoši, ale touha po vítězství, co je vede k tanci. Že to, co se zprvu jeví jako hravě obscénní hra, se nenápadně a nevyhnutelně přetváří v zápas na život a na smrt. (...)

Epistolární forma Nebezpečných známostí není pouhým technickým postupem, který může být nahrazen nějakým jiným. Tato forma je výmluvná sama o sobě a říká nám, že všechno, co postavy prožily, prožily proto, aby o tom vyprávěly, aby to přenášely, aby to sdělovaly, aby se z toho zpovídaly, aby o tom psaly. Ve společnosti, v níž se všechno vypráví, je tou nejdostupnější a nejnesmrtelnější zbraní rozhlasování.“ (...)

„Nic v tomto románě nezůstává tajemstvím výhradně dvou bytostí; zdá se, jako by se celý svět ocitl uprostřed obrovské zvučící mušle, v níž každé zašeptané slovo rezonuje, rozléhá se a zmnožuje v nesčetných ozvěnách. (...) každé slovo zůstává slyšitelné navždy. (...)“

Pro Kunderu tvoří tento svět paralelu k našemu světu, v němž, řečeno slovy jedné z postav jeho románu, „všichni žijeme neustále vystaveni pohledu kamer“ a jsme tak vyzýváni, abychom za všech okolností byli „tanečníky“, kteří ztratili své soukromí a musí myslet především na publikum. „(...) Tanečník (...) chce především ovládnout scénu, aby mohlo zazářit jeho já. K ovládnutí scény musí vypudit ostatní. To předpokládá zvláštní zápasnickou techniku.“ Kundera ji ústy svého hrdiny nazývá „*le judo moral*“ – morální judo. Cílem této techniky je v očích veřejnosti uvrhnout druhé za každou cenu do morálně podřízené pozice. O co jiného ostatně jde hráčům „Nebezpečných vztahů“? Chtějí druhé zneuctít, pokořit, zbavit úcty k sobě samým, zesměšnit je, znemožnit, zničit, aby sami mohli triumfovat, vyniknout, vyprávět o své slávě. (...)

Z promluvy Jakuba Korčáka na zahajovací zkoušce.

Kundera, Milan: *La Lenteur*, Gallimard, Paris 1995. Citáty v překladu Jakuba Korčáka.

CHRISTOPHER HAMPTON (1946)

Britský dramatik, scénárista a filmový režisér. Narodil se 1946 na Azorských ostrovech a dětství strávil v Adenu, Egyptě a Zanzibaru. V roce 1966 začal studovat v Oxfordu na New College němčinu a francouzštinu. Absolvoval ji s vyznamenáním (First Class Honours Degree). Už během studií na univerzitě se zajímal o divadlo a stal se nejmladším autorem, kterému byla hrána hra v londýnském West Endu – **KDY JSI NAPOSLEDY VIDĚL MATKU?** (1966). V letech 1968 – 70 působil jako dramaturg a kmenový autor **Royal Court Theatre**, napsal pro ně hry **ÚPLNÉ ZATMĚNÍ** (1968), **FILANTROP** (1970), **DIVOŠI** (1973) a ze světové klasiky přeložil např. **STRÝČKA VÁŇU A. P. Čechova**, **HEDDU GABLEROVOU** a **NORU H. Ibsena** či **Molièrova DONA JUANA**. V osmdesátých letech se začal věnovat též práci pro televizi a film. Další jeho divadelní hry a adaptace vznikaly především ve spolupráci s **Royal Shakespeare Company**: **POVÍDKY Z HOLLYWOODU** (1982), **TARTUFFE** (1983), **NEBEZPEČNÉ VZTAHY** (1985), které dosáhly bezmála 2000 repríz. Jeho nejvýraznějším úspěchem v 90. letech se stalo libreto pro muzikál **SUNSET BOULEVARD** **Andrew Lloyda Webera** (1995), za které ještě též rok obdržel prestižní cenu **Tony Award**. Ve spolupráci s filmem a televizí se často vracel k námětům, které zpracovával původně pro divadlo či adaptoval další díla literární klasiky: **NORA** (1973), **POVÍDKY Z VÍDEŇSKÉHO LESA** (1979), **HOTEL DU LUC** (1986), **POVÍDKY Z HOLLYWOODU** (1989). Za scénář k filmu **NEBEZPEČNÉ ZNÁMOSTI** (1988) obdržel nejen prestižního filmového **Oscara (Academy Award for Best Adapted Screenplay)**, ale i **BAFTA Award**. Dále napsal scénáře mj. k filmům **POVÍDKY Z HOLLYWOODU** (1992), **ÚPLNÉ ZATMĚNÍ** (1995), zde si zahrál i roli Soudce, **MARY REILLY** (1996), **TAJNÝ AGENT** (1996), **MĚSÍC A ŠESTIPENCE** (2003), poslední dva zmíněné filmy i režisoval.

Mějte odvahu mýlit se.

G. W. F. Hegel

Ženy se brání útokem, stejně jako útočí tím, že se náhle vzdávají.

Oscar Wilde

Zmije říká: já se nesvíjím, to cesta je křivá.

Čínské přísloví

Ze všeho, co je věčné, je láska nejkratší.

Molière

NEBEZPEČNÉ VZTAHY NA STŘÍBRNÉM PLÁTNĚ

Nebezpečné vztahy jsou oblíbeným námětem pro filmaře podobně jako **Dumasovi Tři mušketýři**. Americký server **imdb.com** eviduje celkem již devět filmových a televizních adaptací ze všech koutů světa, včetně japonských **Kiken na kankei** (1978) **Toshiyua Fujity** a československých **Nebezpečných známostí**, které natočil v roce 1980 slovenský režisér **Miloslav Luther** s **Emilií Vašáryovou** a **Jurajem Kukurou** v hlavních rolích.

Na filmových scénářích těchto adaptací často spolupracují významní dramatici. Je to případ nejen **Christophera Hamptona** samého, který svou divadelní hru přepracoval do podoby filmového scénáře pro známého filmového režiséra **Stephena Frearse**, ale především francouzských dramatiků jako je **Jean-Claude Carrière** (**Valmont**, 1989) či **Erich-Emmanuel Schmitt** (**Nebezpečné vztahy**, 2003).

Mezi nejznámější filmové adaptace patří do současnosti přesunutě **Nebezpečné známosti Rogera Vadima** z roku 1959 s **Jeanne Moreau** a **Géraldem Philipem** v hlavních rolích, již zmíněné **Frearsovy Nebezpečné známosti** z roku 1988 (oba v distribuci pod touto jazykovou verzí názvu) s **Glenn Close**, **Johnem Malkovichem** a **Michelle Pfeiffer** (tento film byl oceněn 3 Oscary) a **Valmont Miloše Formana** z roku 1989 s **Annette Benning** a **Colinem Firthem**. V roce 1999 natočil **Roger Kumble** modernizovanou verzi **Velmi nebezpečné známosti** se **Sarah Michelle Gellar** a **Ryanem Philippem**, v níž děj přesunul do života současné americké největší mládeže.

V zatím nejnovější mini adaptaci **Nebezpečných vztahů Joseé Dayana** z roku 2003 zazářili **Catherine Deneuve** a **Rupert Everett**.

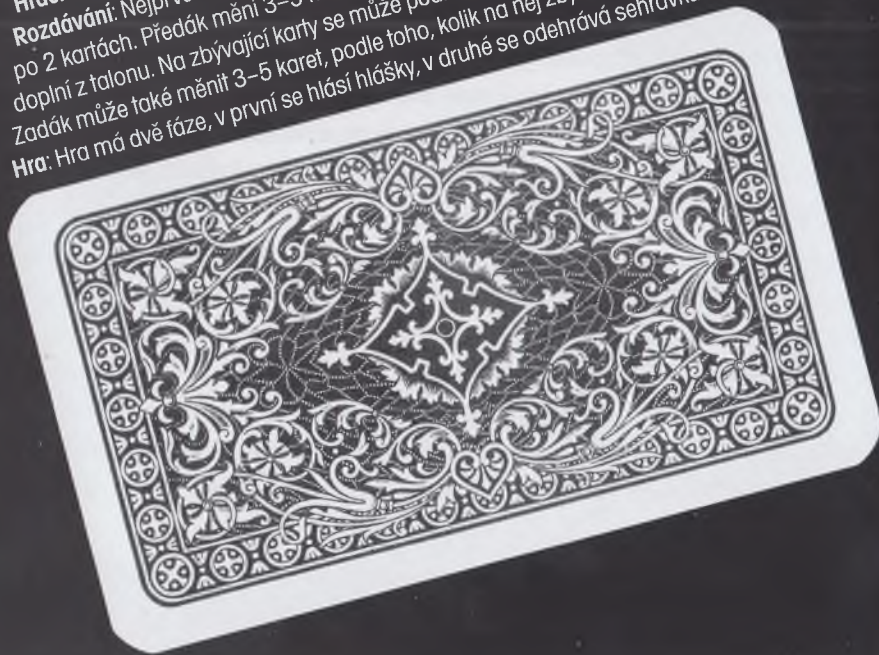
ZNÁTE PIQUET?

Piquet (piké) je stará francouzská aristokratická hra, velmi oblíbená na dvoře Ludvíka XIV. U nás známá pod jménem Piket.

Hráči a karty: 2 hráči, 32 karet – pikety A, K, Q, J, 10-7 po 2 kartách. Nejprve se vytvoří talon, kde se dá odděleně 5 a 3 karty. Potom 6 × doplní z talonu. Na zbývajících karty se může podívat a odloží je na zadákův talon.

Zadák může také měnit 3–5 karet, podle toho, kolik na něj zbylo.

Hra: Hra má dvě fáze, v první se hlásí hlášky, v druhé se odehrává sehrávka.

1. fáze – hlášky:

1. Ruml – dlouhá – body přispisuje ten, kdo má delší, nejkratší jsou 4 karty v barvě. Pokud je stejný počet, rozhoduje bodová hodnota karet A = 11, K, Q, J = 10, čísla = čísla. Mají-li oba hráči stejný počet bodů, hláška se nepočítá. Za každou kartu v této barvě se počítá 1 bod. Uznávali hráč soupeřovu hlášku, řekne: **Dobře**. Má-li stejně vysokou, zeptá se: **Za kolik?** Soupeř mu nahlásí počet karet. Má-li méně, uzná: **Dobře**. Má-li stejně, řekne **Stojí**. Má-li víc, řekne **Málo**.

2. Sledy - postupka min. 3 karet 1 barvy – body přispisuje hráč s delší postupkou. Jestliže jsou stejně dlouhé, vyhrává postupka vyšších karet. Jsou-li stejně vysoké, nepočítá se žádná. Hráč s nejdelší postupkou může připsat body za všechny svoje sledy. Způsob uznávání hlášky je podobný jako u Rumla.

Počet karet v postupce	Název	Počet bodů
3	Tercie	3
4	Kvarta	4
5	Kvinta	15
6	Sexta	16
7	Septima	17
8	Oktáva	18

3. Figury – bodují se trojice (3 body) a čtveřice (14 bodů) honérů, tj. min. desetibodových karet. Čtveřice je víc než trojice a králové jsou víc než dámy. Body připisuje ten s hodnotnějšími figurami a připisuje všechny své figury.

Příklad:

Předák	Zadák
Ruml	Za kolik?
5	Dobře (stojí/málo)
Tercie	Kvarta
Dobře	
3 esa	14 králů (tj. 4 krále za 14 bodů)

2. fáze – sehrávka:

Začíná předák, nejsou žádné trumfy. Cíť se barva, nemusí se přebíjet. Kdo nemá barvu, shodí cokolí. Za každý vynesení štych je 1 bod, za každý získaný štych je taktéž 1 bod. Ten, kdo vezme poslední štych, získává 3 body.

Léza: Pokud hráč získal 7 a více štychů, vyhrál lézu a získává 10 bodů. Mají-li oba 6 štychů, léza stojí a v další hře je léza zvýšena o současnou lézu.

Vól: Všech 12 štychů je vól, vítěz získává 300 bodů, nepočítá je však k ostatním bodům, ale v podobě čárek, kdy 100 bodů = čárka. Tyto čárky potom určují výši výhry.

90-ka: Hráč, který nedovolil protihráči mít hlášku a získal min. 30 bodů v první fázi hry, získal 90-ku, tj. místo 31 bodů zapíše 91 a k tomu 200 bodů v podobě čárek. Získá-li předák 30 bodů už během prvních dvou hlášek, může přeskočit hlášení figur a hned vynést první kartu. Tím získal 90-ku, a teprve teď může zadák nahlásit figury.

60-ka: Hráč, který nedovolí protihráči mít hlášku a získal min. 30 bodů v druhé fázi hry, dříve než protihráč vzal štych, získal 60-ku, tj. místo 31 bodů má 61 a k tomu 100 bodů v podobě čárek.

Carte Rouge: Jestliže hráč použil všechny své karty v hláškách a protihráč nezískal žádnou hlášku, připisuje si 20 bodů.

Carte Blanche: Hlásí se před rozebráním talonu a znamená, že hráč nemá obrázky (K, Q, J). Hráč připisuje 10 bodů a protihráč nemůže získat 60-ku ani 90-ku.

Konec hry: Existuje několik variant, jak končí partie: A. Hraje se do 101 bodů (čárky se nepočítají). B. Limit je větší než 101 bodů. C. 4 kola po 4 hrách, tj. celkem 16 her. Vítězí ten, kdo má nejvíce čárek.

*Převzato dle internetového serveru Ábeles – Svět karetních her
Zdroj: Omasta, Vojtěch, Ravik, Slavomír: Velká kniha karetních her, Regia, Praha 2000.
Dáblvo pokušení, světové karetní hry, Intkos 1991.*

Inspice **Jarmila Paulerová**
Náповěda **Jiřina Čížková**
Rekvizity **Tereza Dubová**
Garderoba **Markéta Martinková**
Vlásenky **Dana Zajičková**
Světla **Jiří Kos a Radim Mroš Vaněk**
Zvuk **Michael Cisořský**
Šéf výroby **Bedřich Losovský**
Propagační výtvarnice **Marta Kolářová**
Jeviřtní mistr **Jaroslav Vrzal**
Technika **Vladimír Šulc, Roman Widenka, Michal Weber,**
Michal Fidler, Pavel Johančik

Program vydala **Divadelní společnost Petra Bezruče** • Premiéra sezóny 2003–2004 • Nositele autorských práv k dílu zastupuje DILIA, divadelní a tisková agentura, Krátkého 1, 190 03 Praha 9 • Textovou část připravili **Barbora Červenková** a **Jakub Konečák** • Umělecký návrh programu a plakátu **Marta Roszkopfová** • Fotografie **Radovan Šťastný** a archiv • DTP **Margan Štáhl** • Výtisk **PROprint, s. r. o.**, Český Těšín • Divadlo Petra Bezruče provozuje **Divadelní společnost Petra Bezruče** • Ředitel **Jiří Krejčí** • Umělecký šéf **Janusz Klimsza** • Manažer **Tomáš Suchánek** • Tajemnice výtvarného provozu **Lehanka Dubová** • Zřizovatelem Divadla Petra Bezruče je Magistrát města Ostravy • www.bezrucuz.cz

